

Posudek diplomové práce „Textilní produkce v kušánské Střední Asii“, předložené Kristýnou Urbanovou, vyhotovený pro potřeby oponentního řízení k udělení titulu magistr.

Diplomová práce je rozčleněna do osmi kapitol, které lze, vyjma úvodu (kap. 1.0) a závěru (kap. 8.0), rozdělit do dvou celků. Kapitoly 2-4 jsou obecnější, věnují se historii a obecněji textilní produkci ve Střední Asii. Užitečnou pomůckou se ukazuje slovníček pojmů souvisejících s textilní výrobou na straně 39. Kapitoly 5-7 jsou pak zaměřeny na rozbor artefaktů souvisejících s textilní výrobou, nalezených při českém výzkumu na lokalitě Džandavláttepa v jižním Uzbekistánu. Je zde sestavena typologie přeslenů a tkalcovských závaží, kterou lze uplatnit i na kontexty z jiných lokalit, sestaven podrobný katalog těchto předmětů včetně v literatuře dostupných analogií.

Rád bych vyzdvihl způsob, jakým si diplomandka poradila s typologií morfologicky poměrně monotónních předmětů, jakými jsou tkalcovská závaží a přesleny. Byla schopná nalézt řadu kritérií, ve kterých se tyto artefakty mohou vzájemně odlišovat a sestavila pružnou databázi, která je přenosná i na prostředí jiných výzkumů a do jiných období v dané oblasti. Samotný katalog předmětů je, pokud posuzujeme tuto práci, velmi cenný. Diplomandka se totiž aktivně účastnila celého procesu odkryvání a dokumentace těchto artefaktů, velkou většinu z nich sama kreslila a primárně popisovala. Katalog tak podává vyčerpávající informaci o předmětech určených k textilní výrobě. Jeho slabinou je nejednotnost v provázání s obrazovou přílohou – chybí jednotné číslování předmětu a ilustrace – číslování kombinuje čísla inventární a čísla pořadová fotografií. Tento nedostatek však diplomandka odstraní v rámci přípravy článku pro výkopovou publikaci Džandavláttepa v příštím roce.

Oceňuji argumentaci pro připsání řady zásadních nálezů textilní produkce z oblasti Číny a Mongolska výrobním dílnám v Baktrii. Diplomandka správně nachází stylové paralely pro figurální zobrazení na noin-ulských textiliích v Baktrii (str. 20, č. 4, Tab. VI.), lze jen doplnit stylovou blízkost zmíněného kusu s plastikami z paláce na lokalitě Chalčajan (viz Pugačenkova, G. 1966: Chalčajan. Taškent. Tabl. XXV – samotná noin-ulská tkanina; Tabl. XXII, XXIII, XXX pro paralely), nota bene datovanými do stejného období. Je zde též, zřejmě omylem, citována jiná publikace, než jakou měla diplomandka na mysli (str. 20, pozn. 27). Taktéž pro Eróty z kurhanu č. 25 (str. 21) bychom našli ikonograficky blízké paralely z území Baktrie, příkladem jsou Erótcí z lokality Kamennoe gorodišče, Tádžikistán (viz Litvinskij, B. A. - Pičikjan I. R. 1979: Kušanskije eroty. VDI 148/2, pp. 89-109 nebo Drevnosti Tadžikistana. Katalog Vystavki. E. V. Zejmal (Ed.). Dušanbe. 1985. pp. 81, 95, no. 226, datace do 1. století po Kr. Štít v ruce Erótky je téměř shodný se štítem, který nese Trítón

na gandhárském reliéfu z Náprstkova Muzea (Stančo, L. 2001: Gandharan Sculpture of the Náprstek Museum, Prague. Annals of the Naprstek Museum 22, p. 56, no. 34). Diplomandka prokázala orientaci v odborné literatuře, včetně hůře dostupných publikací ruskojazyčných. Vyzdvihnout lze také originální přístup k technologickému aspektu problematiky, kdy diplomandka přistupovala k praktickým experimentům, ilustrujícím fungování jednotlivých pomůcek pro výrobu textilu. V neposlední řadě vítám ty detaily v textu, které poukazují na osobní konzultace s několika odborníky na středoasijskou archeologii.

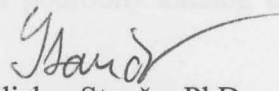
Jednou ze slabších částí práce je úvodní kapitola „Stručný historický náhled“ (pokusme se chápat jako nástin či přehled). Nacházíme zde faktické chyby, omluvitelné obtížně přístupnou literaturou a také tím, že historie je pro samotné téma práce mimo hlavní zájem. Na str. 8 například diplomandka tvrdí, aniž by citovala zdroj této domněnky, že Kaniška nebyl členem kušánské dynastie, přestože hlavní epigrafické památky (především nápis z Rabataku) svědčí o opaku. Velmi spornou se také jeví politická podřízenost Sogdu, Chorézmů a Fergány Velkým Kušanům, jakkoli je zřejmé, že vývoj materiální kultury byl obdobný.

V celé práci se setkáváme s drobnými chybami, jakou jsou překlepy a nejednotné přepisy názvů z turkických jazyků, které přičítám z valné části časové tísní. Tak „Babatang“ na str. 10 chápu jako Babatag. Název Dalvberdžin (str. 52) je patrně zkomoleninou názvů dvou lokalit Dalverzin a Dilberdžin. Názvy lokalit končících slovem *tepa* by bylo lepší při nedostatku českého úzu přepisovat jednotně, ať již „Zartepe“, „Zartepa“ nebo „Zar-tepe“. Nezdá se mi také nejvhodnější skloňovat tyto názvy („Džandavlátepě“ apod.). Na straně 24 diplomandka znenáhla užívá termín Centrální Asie, ačkoli jej nevymezuje vůči dříve užitému „Střední Asie“. V citaci 32 na str. 25 je z názvu publikace uveden pouze člen „Die“. Podobně sítím finálního odstraňování chyb prošel odkaz na (Tab., Obr.) – bez specifikace - na straně 27. Použití termínu „benzen“ pro popis tvaru přeslenu (str. 50) je nevhodné, protože jakkoli benzen bývá sám popisován šestihranem, jedná se o vzorec, nikoli o grafickou podobu. Za vhodnější bych považoval „šestistěn“ či „šestihran“ podle užití pro plochu nebo 3D prostor. Drobný nelogismus spatřuji také ve větě „no, dříve méně používané tvary ...“ (str. 50). O něco závažnějším nedostatkem je absence citací v oddílu 5.3. věnovaného analogiím (str. 52). V odkazu 51 na str. 58 je mylně citována jiná publikace, než kterou má diplomandka na mysli (ve skutečnosti jde o Pugačenkova, G. 1978: Dalverzintepe. Taškent.). Autorem zmiňovaným v poznámce 52 na str. 58 je zjevně Kabanov, nikoli Kavanov. Obrátíme-li pozornost k seznamu literatury, všimneme si, že zde chybí nejedna publikace citovaná v textu. Čtenář však o kompletní odkaz nepřijde, bývá uveden detailně v poznámkách pod čarou. V „soupisu

vyobrazení“ se mi jeví zbytečným uvádět ke každé z desítek fotografií jejich autora, tím spíše jeho tituly. Nahradit lze větou „...pokud není uvedeno jinak, foto ...“.

Závěrem je třeba říci, že práce pozitivně odráží dlouhodobý zájem diplomandky o danou problematiku. Přínosem bude zejména publikace materiálu z lokality Džandavlátpepa (ta je již v přípravě), potenciál pro publikaci má i obecná část o textilní produkci ve Střední Asii, třebaže vyžaduje ještě další rozpracování. Podobná souhrnná studie totiž v odborné literatuře prozatím chybí. Diplomová práce Kristýny Urbanové je svým rozsahem standardní (123 stran textu, 37 obrazových tabulí) a svým obsahem splňuje všechny náležitosti a nároky na podobnou práci kladené a je tedy vhodným podkladem pro obhajobu.

V Čelákovcích, 22.5.2006

  
PhDr. Ladislav Stančo, PhD.